

Yüksek Din Eğitimi Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Üniversiteye Uyum ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi: KKTC Örneği

Investigation of Adjustment to University Life and Stress Levels of Students
Studying in Higher Religion Education Institutions: Example of TRNC

Ahmet KOÇ

Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Lefkoşa, KKTC

Dr., Near East University, Faculty of Theology, Lefkoşa / TRNC

ahmet.koc@neu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-6165-4401

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 11 Mart / March 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 7 Mayıs / May 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

DOI: 10.29288/ilted.702496

Atıf / Citation: Koç, Ahmet. "Yüksek Din Eğitimi Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Üniversiteye Uyum ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi: KKTC Örneği / Investigation of Adjustment to University Life and Stress Levels of Students Studying in Higher Religion Education Institutions: Example of TRNC". *ilted: ilahiyyat tetkikleri dergisi / journal of ilahiyyat researches* 53 (Haziran / June 2020/1), 305-330.

doi: 10.29288/ilted.702496

İntihal: Bu makale, özel bir yazılımca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by special software. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/ilted> | <mailto:ilahiyyatdergi@atauni.edu.tr>

Copyright © Published by Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi /
Ataturk University, Faculty of Theology, Erzurum, 25240 Turkey.

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz*

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yüksek din eğitimi veren iki kurum olan Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dini İlimler Fakültesi'nde okuyan öğrencilerin üniversiteye uyum ve algıladıkları stres durumlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Karma yöntemle yapılan çalışmada "Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği", "Algılanan Stres Ölçeği" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. 2020 yılında 264 öğrenci ile yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin üniversite yaşamına yüksek düzeyde uyum sağladıkları ve stres algılarının düşük olduğu görülmüştür. Cinsiyet ve sınıf değişkenlerinin uyum ve stres durumlarını etkilediği, kız öğrencilerin uyum puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin uyum düzeylerinin diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin Türkiye'den geldikleri bölgelerin, mezun oldukları liselerin ve gelir düzeylerinin uyum ve stres düzeylerini etkilemediği belirlenmiştir. Nitel bölümde ise, öğretim elemanlarıyla kolay diyalog kurulabilmesinin, uyum sürecini kolaylaştıran önemli bir unsur olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Din Eğitimi, Yüksek Öğretim, Yüksek Din Öğretimi, Üniversite Yaşamına Uyum, Algılanan Stres, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dini İlimler Fakültesi.*

Abstract

The aim of this study is to determine the level of adjustment to university and perceived stress of the students studying at the Near East University Faculty of Theology and the Cyprus Social Sciences University Faculty of Religion Sciences. In the research carried out with a mixed method, "University Adjustment Scale", "Perceived Stress Scale" and "Semi-Structured Interview Form" were used. According to the results of the research conducted with 264 students in 2020, it was observed that the students had a high level of adjustment to university life and their perception of stress was low. It was determined that gender and class variables affect compliance and stress situations, and female students had higher compliance scores than male students. It was determined that the compliance levels of the first year students are lower than the students in other classes. Variables that do not affect students' adjustment to university life and stress levels are the regions in Turkey that they come from, and high schools they graduated from, and their income levels. In the qualitative part, it is determined that establishing an easy dialogue with the lecturers is an important factor that facilitates the adjustment process.

Keywords: *Religion Education, Higher Education, Higher Religion Education, Adjustment to University Life, Perceived Stress, Turkish Republic of Northern Cyprus, Near East University Faculty of Theology, Cyprus Social Sciences University Faculty of Religious Sciences.*

Extended Summary

The Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) can be considered as an education island in terms of having twenty active universities and having approximately university students about one third of the country's population. The first faculty offering higher religion education in Cyprus was Near East University Faculty of Theology (YDUILAF) and the second faculty is the Cyprus Social Sciences University Faculty of Religious Sciences (KISBUDIF). Many students of these two faculties come from Turkey, just as in other faculties in the TRNC. The university period is a period in which the student's transition from secondary education to higher education, from family life to a more individual life. In this period, which includes the transition to adulthood roles and responsibilities, it is

* Bu araştırma, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 16.01.2020 tarihli izni ile uygulanmıştır. / This research was carried out with the permission of Cyprus Social Sciences University Scientific Research Ethics Committee dated 16.01.2020.

important for the student to fulfill his responsibilities and at this point, the adjustment process is involved (14). The aim of this study is to determine the level of adjustment to university life and perceived stress of the students studying at these faculties. The mixed method was used in the research. In the quantitative part of the research, "University Life Adjustment Scale" and "Perceived Stress Scale" were used. Cronbach Alpha coefficient of the sub-dimensions of the university adjustment scale, respectively .92, .93, .90, and item total correlations are between .35 and .73. The Cronbach Alpha coefficient of the sub-dimensions of the perceived stress scale, respectively .77, .77, and item total correlations are between .30 and .60. In the light of these results, it can be stated that both scales can be used as a valid and reliable measurement tools in the research (31). The qualitative part was made with a semi-structured interview form. 264 students participated in the research carried out in 2020. According to the results of the research, it was observed that the students had a high level of adjustment to university life and their perception of stress was low. When the compliance and stress levels of the students according to their gender are examined, it is seen that female students show more harmony in terms of "personal adjustment, academic adjustment and social adjustment" than male students. In another study, he states that the level of adjustment of female students is higher than that of male students (34, 35). However, it was determined that male students were less stressed than female students in the "perception of stress/discomfort" dimension, even though their compliance levels were low. In another study, it shares the conclusion that women's stress level is significantly higher than that of men (36, 37). First year students have a lower fit score than all other classes. As a finding that supports this, it can be said that "the difficulty of the courses taught in Arabic", which is the only item related to education, among the factors that complicate the adjustment process in the qualitative section. When the students' level of adjustment to the university and the stress situations they perceive were analyzed according to the regions they came from, it was found that there was no significant difference between the groups. With students from Turkey in terms of adjustment to university, life is no difference between students from Cyprus. The reason is that between Turkey and Cyprus religion, language and culture can be explained by a reflection of unity. Because in another study conducted with students studying in TRNC; students from Turkey, according to students from other countries, they experience less stress, are also set forth the conclusion that there is a no difference in terms of stress levels among students from Turkey to Cypriot students (41). As the elements that facilitate the adjustment process of the students studying in the faculties of theology/religious sciences in the TRNC, it has emerged that "the teaching staff are equipped", "easy dialogue with the academics" and "the TRNC is a safe place". It is observed that the factors that make the adjustment process difficult are factors other than education. The cost of living and limited scholarship opportunities in the TRNC are the main problems of almost all students. In addition, it is seen as a serious problem that both urban transportation and university transportation are difficult. In the light of these results, the following suggestions can be made: scholarship opportunities can be increased to support students financially. Further cooperation can be made with the relevant institutions and organizations for the solution of non-educational problems such as shelter, transportation and immigration. It may be appropriate to improve the quality of academic consultancy programs and to make the content more social. Regular seminars, orientation programs and student-centered events can be organized for all classes.

GİRİŞ

KKTC, aktif durumdaki yirmi üniversitesi ve nüfusunun yaklaşık üçte biri kadar üniversite öğrencisi ile bir eğitim adası görünümündedir. Vakıf üniversiteleri, özel sektör tarafından açılmış üniversiteler ve Türkiye üniversitelerinin KKTC'de açmış oldukları kampüsler şeklinde hizmet veren üniversitelerde 68 farklı ülkeden yüz binden fazla yükseköğrenim öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrencilerin yarısından

fazlası Türkiye’den gelmektedir.¹ KKTC’de yüksek din öğretimi yapan Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (YDÜİLAF) ve Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dini İlimler Fakültesi (KİSBÜDİF)’nin öğrencilerinin büyük çoğunluğunu da Türkiye’den gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Lise eğitiminden sonra yükseköğrenimine devam edecek öğrencilerin fakülte seçimleri ve bu fakülteyi okuyacağı şehir ya da ülkeyi tercihleri, kişisel özelliklerden sosyo-ekonomik şartlara kadar pek çok faktörden etkilenmektedir. Bu seçimin ardından yükseköğrenimde okuduğu dönem ise öğrencinin aile yaşamından daha bireysel bir yaşama adım attığı, daha fazla özgürlüğe ve sorumluluğa sahip olduğu bir dönem olarak uyum sürecini ve çeşitli stres faktörlerini içinde barındırmaktadır.

Bu araştırma, YDÜİLAF ve KİSBÜDİF’te okuyan öğrencilerin, üniversite yaşamına ve KKTC’ye uyum durumlarını incelemek ve algıladıkları stres durumlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. KKTC’de henüz yeni olan bu iki fakültede okuyan öğrencilerin üniversite yaşamına, fakülteedeki eğitime ve KKTC’ye uyum durumlarının tespit edilmesi, bu kurumların hem sağlam adımlarla ilerlemesi hem de toplum ve öğrenciler tarafından kabullenilmesi açısından önem arz etmektedir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kıbrıs’ta Yüksek Din Eğitimi

Kıbrıs’ta din hizmetlerinin yerine getirilmesinde önemli roller üstlenen din görevlileri gerek Osmanlı döneminde gerekse İngiliz idaresi döneminde medreselerden yetişmiştir. İngilizlerin, Kıbrıs’ın yönetimini devraldıkları 1878 yılında Ada genelinde Büyük Medrese, Küçük Medrese, Hamidiye Medresesi, Baf Medresesi, Limasol Medresesi, Arap Ahmet Medresesi ve Paristerano Medresesi isimleriyle yedi medrese hizmet vermekteydi.² Kıbrıs’taki medreseler, Türkiye’de olduğu gibi, yürürlüğe giren bir kanuna dayalı olarak kapatılmamış,³ modern eğitim kurumlarının yaygınlaşması ile Türkiye’deki imam hatip okulu benzeri bir eğitim kurumuna dönüşmüştür. Bu süreçte Türkiye’de 29 yerde açılmış olan İmam Hatip Okulu’na benzer bir okul Kıbrıs’ta da 1932 yılında İslam İlahiyat Okulu adıyla açılmıştır.⁴

Türkiye’de yüksek din eğitimi, 1924 yılında Darülfünun bünyesinde açılıp fakat daha sonra 1933’de kapanan İlahiyat Fakültesi ile başlamıştır. Bu tecrübenin ardından, 1949 yılında Ankara Üniversitesi’ne bağlı olarak kurulan İlahiyat Fakültesi yeni bir başlangıç noktası olarak kabul edilirse, 71 yıllık geçmişiyle İlahiyat Fakültele-

¹ KKTC Mili Eğitim ve Kültür Bakanlığı (KKTC MEB), “2018-2019 İstatistik Yıllığı” (Erişim 06 Mart 2020).

² Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi (1571-1968)* (Lefkoşa: y.y., 1969), 57.

³ Volkan Nurçin, “İngiliz İdaresinde Kıbrıs’ta Örgün Din Eğitime Genel Bir Bakış”, *Batman Üniversitesi İslami İlimler Hakemli Dergisi* 3/1 (2019), 29.

⁴ Volkan Nurçin, “İngiliz İdaresi’nde Kıbrıs’ta Din Görevlisi Yetiştiren Bir Kurum: İslam İlahiyat Okulu”, *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (31 Aralık 2019), 210.

ri, toplumun kendisinden beklediği “*ilahiyat alanında uzman yetiştirme*”⁵ misyonunu önemli oranda yerine getirmiş sayılabilir.⁶ Yüksek din eğitiminin Kıbrıs’taki geçmişine bakıldığında ise yakın zamana kadar üniversite düzeyinde bir din eğitimi kurumunun bulunmadığı görülmektedir. 1972 yılında kurulan Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi’nin üç fakültesinden biri olarak açılan İlahiyat Fakültesi bu alandaki ilk teşebbüs olarak kabul edilebilir. Ancak Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi, Türk ve Rum liderler tarafından benimsenmediği için hiçbir varlık gösterememiştir. Öyle ki, üniversite öğrencisizlik nedeniyle ilk mezununu açılışından 10 yıl sonra ilahiyat dışındaki bir alanda vermiştir. Hiç öğrenci başvurusu olmayan İlahiyat Fakültesi ise fiili olarak eğitim vermemiştir.⁷

Başarısızlıkla sonuçlanan bu tecrübe bir kenara bırakılacak olursa Kıbrıs’ta yüksek din eğitimi veren ilk fakülte YDÜİLAF olmuştur. 2011-2012 eğitim yılında öğrenci almaya başlayan fakülte, Kıbrıslı öğrencilerin sınavsız kabul edilmesi ve tam burslu olması sebebiyle açıldığı günden itibaren öğrencilerin tercih ettiği bir okul olmuştur. 2019-2020 eğitim yılı itibarı ile fakültede 450 öğrenci eğitimine devam etmektedir. Arapça hazırlık sınıfının açıldığı 2017-2018 eğitim yılından itibaren eğitim süresi 5 yıldır. Hazırlık sınıfından sonraki derslerin %30’u Arapça olarak verilmektedir. 2019-2020 eğitim yılında Arap Dili ve Belagati dalında yüksek lisans programı açılmıştır. Üniversite bünyesinde kurulan İslam Tetkikleri Merkezi ise, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının akademik araştırma yapmalarına imkân sağlamaktadır.⁸

Kıbrıs’taki ikinci yüksek din eğitimi kurumu ise KİSBÜDİF’tir. 2015-2016 eğitim yılında öğrenci almaya başlayan fakülte, Türkiye’den üniversite seçme sınavı ile Kıbrıs’tan ise sınavsız şekilde öğrenci kabul etmektedir. Öğrencilerinin hepsinin tam burslu olduğu fakültede 2019-2020 eğitim yılı itibarı ile 209 öğrenci öğrenimine devam etmektedir. Arapça hazırlık sınıfının açıldığı 2017-2018 eğitim yılından itibaren eğitim süresi 5 yıldır. 2019-2020 eğitim yılında Temel İslam Bilimleri’nde yüksek lisans programları açılmıştır.⁹

Her iki fakültede okutulan dersler ve ders içerikleri açısından Türkiye’deki ilahiyat fakülteleri ile eşgüdümlü bir eğitim verilmekte olup, YÖK denklikleri bulunmaktadır. Öğretmenlik meslek dersleri, dönem dersleri olarak 5 yıllık lisans eğitim süresi içinde verilmektedir. Bu özellikleri sebebiyle her iki fakülte de öğretmen yetiştiren kurumlar arasında yer almaktadır. Eğitim kadrolarını bünyelerindeki kad-

⁵ Halis Ayhan, *Türkiye’de Din Eğitimi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1999), 257.

⁶ İbrahim Turan - Bayramalı Nazıroğlu, “İlahiyat Fakültesine Yeni Gelen Öğrencilerin Sorun ve Beklentileri: OMÜ İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/36 (2015), 467.

⁷ Volkan Nurçin, *Kıbrıs’ta Din Eğitiminin Dönüşümü ve Türkiye’nin Etkileri* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019), 165.

⁸ Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (YDÜİLAF), “Akademik” (Erişim 06 Mart 2020).

⁹ Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dini İlimler Fakültesi (KİSBÜDİF), “Fakülte” (Erişim 06 Mart 2020).

rolu öğretim üyeleri ile birlikte Türkiye'deki İlahiyat Fakülteleri'nden görevlendirme usulü ile gelen öğretim elemanları oluşturmaktadır. KKTC'deki diğer üniversite ve fakültelerde olduğu gibi öğrencilerinin çoğu Türkiye'den gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Türkiye'nin tüm bölgelerinden gelen öğrencilerin liseden sonraki üniversite yaşamının akademik ve sosyal ortamına uyum sağlamanın yanında yurtdışına çıkmış olmalarından dolayı da farklı bir uyum süreci yaşadıkları söylenebilir.

1.2. Öğrencilerin Üniversiteye Uyum ve Algıladıkları Stres Durumları

Lise eğitimini tamamlayan öğrenciler, yükseköğrenimlerini devam ettirecekleri üniversiteleri ve ileride yapacakları mesleklere kendilerini hazırlayacak olan fakülteleri tercih etme süreciyle baş başa kalmaktadırlar. Çeşitli faktörlerin etkili olduğu tercih döneminin ardından öğrenciler yükseköğrenim için başka illere ve hatta başka ülkelere gitmektedirler. Çoğu durumda yükseköğrenim dönemi öğrenci için aile yaşamından daha bireysel bir yaşama geçiş yaptığı bir dönem olmaktadır.¹⁰ Üniversiteye başlayan öğrencinin akademik sorumluluklarında artış ve günlük yaşamında daha fazla özerkliğe sahip olma durumu ortaya çıkmaktadır.¹¹ Ayrıca üniversiteye başlayan öğrenciler yeni bir arkadaş ortamına kabul edilmek ve yeni bir çevre oluşturmak durumundadırlar. Bu aşamada sosyal seçilme ve sosyal eleme baskısı altında kalabilirler.¹² Çünkü insan, yaratılışından gelen doğal yapısı gereği diğer insanları, zannedildiğinden çok daha fazla dikkate almaktadır. Psikologlar, bireyin psikolojisi üzerinde diğer insanların böylesine güçlü etkisi olduğu konusunda neredeyse hemfikirler.¹³ Yetişkinlik rollerine ve sorumluluklarına geçişi kapsayan bu dönemde öğrencinin sorumluluklarını yerine getirmesi önem kazanır ve bu noktada uyum süreci işin içine girer.¹⁴ Bu süreçte öğrencilerin üniversiteye uyumunu etkileyen pek çok faktör vardır. Ekonomik zorluklar, aileden ayrılmak, yeterli burs imkânı bulmak, barınma ihtiyacını karşılamak, akademik ve entelektüel gelişimini sağlamak, yeni bir şehre, ülkeye veya çevreye alışmak ve okuduğu üniversitenin geleceği ile ilgili beklentilerine cevap verme durumu en önemli faktörler olarak sayılabilir.¹⁵ Öğrenciler üzüntü, stres ve endişe oluşturan bu durumlara uygun problem çözme

¹⁰ Seda Sevinç Tuhanioğlu - Cem Ali Gizir, "Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyumlarına Katkı Sağlayan Bireysel ve Çevresel Faktörlerin İncelenmesi", *Yükseköğretim Dergisi* 9/3 (2019), 249.

¹¹ Andrew J. Holliman vd., "Adaptability: Does Students' Adjustment to University Predict Their Mid-Course Academic Achievement and Satisfaction?", *Journal of Further and Higher Education* 43/10 (26 Kasım 2019), 1444.

¹² Ying Ge vd., "Evaluating Implicit Emotions of Chinese University Students With Different Levels of Social Adjustment: Implicit Measurement Based on the Go/No-Go Association Task", *Psychological Reports* 122/3 (Haziran 2019), 900.

¹³ Ümit Horozcu - Ahmet Celalettin Güneş, "Başkası Merkezli Dışsallık Ölçeği (Bmdö)'nin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması", *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (Aralık 2019), 175.

¹⁴ Gülşah Sevinç - Tülin Şener Kılınç, "Güvenli Bağlanma Düzeyi ve Benlik Kurguları ile Üniversiteye Yeni Başlayan Öğrencilerin Uyumları Arasındaki İlişki", *Eğitimde Kuram ve Uygulama* 14/3 (01 Ekim 2018), 308.

¹⁵ Arzu Donat vd., "Üniversite Öğrencilerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 9/3 (2019), 452.

yöntemleri ve davranışları geliştirerek bu durumun üstesinden gelmeye çalışırlar.¹⁶ Bu aşamada sosyal bir destek arayışına girerler, ailelerinden, arkadaşlarından ve üniversite hocalarından destek alma yoluna gidebilenler bu süreci daha hızlı ve kolay geçirebilirler.¹⁷

Üniversite eğitimiyle birlikte ortaya çıkan ihtiyaçlarına ve beklentilerine uyum sağlayamayan öğrenciler ise duygusal sıkıntılar, psikolojik bozukluklar yaşamakta ve bir bölümü üniversite eğitimini yarıda bırakmaktadır.¹⁸ Kişinin içinde bulunduğu bu zorlu süreci anlatan bir kavram olarak algılanan stres; kişinin yaşamındaki durumlarına ilişkin üzerinde hissettiği baskı ve gerginlik düzeyini ifade etmektedir.¹⁹ Kişinin bu durumlarla ilgili duygu ve düşünceleri ne kadar olumsuz olursa; algıladığı stres düzeyi de o kadar yüksek olmaktadır. Stresin öğrencinin yaşam kalitesi, akademik başarısı ve derslere bakış açıları üzerinde olumsuz etkisinin olduğu çeşitli araştırmaların sonuçlarında görülmektedir.²⁰ Beden ve ruh sağlığının yanında kişinin günlük yaşamını da etkileyen stres, üniversite öğrencilerini çok farklı açılardan tehdit etmektedir. Yüksek düzeyde stres algılayan ve bununla başa çıkma yollarını bulamayan üniversite öğrencilerinde, okula gitmek ve ders çalışmak istememe gibi akademik uyumsuzluğun yanı sıra bunalım, tükenmişlik, kaygı, uykusuzluk, arkadaş edinememe ve daha başka problemler görülebilmektedir.²¹

1.3. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı KKTC’de yüksek din eğitimi alan öğrencilerin KKTC’ye, üniversiteye ve fakülteye uyum durumlarını incelemek, bu süreçte algıladıkları stres durumunu tespit etmektir. Toplumlarının manevi mimarları olacak olan yüksek din eğitimi öğrencilerinin sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak hem onların mesleğe daha iyi hazırlanmaları hem de toplumun inşası açısından önem arz etmektedir. Ayrıca öğrencilerin uyum ve stres düzeyleri ile bunlara kaynaklık eden unsurları tespit etmek, KKTC’de henüz yeni olan yüksek din eğitimi kurumlarının ilerlemesi, toplum ve öğrenciler tarafından kabullenilmesi açısından da kıymetlidir. Bu amaç ve hedef gözetilerek yapılan bu araştırmanın, KKTC’deki yüksek

¹⁶ Tuncer Bülbül - Meltem Acar Güvendir, “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4/1 (15 Nisan 2014), 398.

¹⁷ Olufisayo Tolulope Akinlotu - Şenay Sahil Ertan, “An Assessment of Perceived Stress Sources Among University Students: European University of Lefke Context”, *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 9/1 (2018), 37.

¹⁸ Ercan Aras - Birol Alver, “Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *International Journal of Eurasia Social Sciences* 8/30 (2017), 1319.

¹⁹ Başak Doğan - Mümin Eser, “Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri: Nazilli MYO Örneği”, *Electronic Journal of Vocational Colleges* 3/4 (2013), 29.

²⁰ Özlem Aşçı vd., “Üniversite Öğrencilerinde Stres Nedenlerinin ve Stresle Başa Çıkma Biçimlerinin Belirlenmesi”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24 (2015), 228; Selim Cengiz - Bilgehan Tekin, “Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerde Stres Neden Olan Faktörlerle Derse Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi* 81 (09 Ocak 2019), 208.

²¹ Doğan - Eser, “Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri”, 32.

din eğitimi kurumları için ilk defa yapılıyor olması çalışmayı ayrıca önemli kılmaktadır.

Araştırmanın problem cümlesi; “*KKTC’de yüksek din eğitimi gören öğrencilerin üniversite yaşamına uyum ve algıladıkları stres düzeyleri nedir?*” Araştırmanın alt problemleri ise şöyledir:

1. KKTC’deki yüksek din eğitimi gören öğrencilerin üniversite yaşamına uyum düzeyleri nedir?
2. KKTC’deki yüksek din eğitimi gören öğrencilerin algıladıkları stres düzeyleri nedir?
3. KKTC’deki yüksek din eğitimi gören öğrencilerin üniversite yaşamına uyum ve algıladıkları stres düzeyleri demografik özelliklerine göre (cinsiyet, sınıf, bölge, mezun olunan lise, gelir durumu) anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. KKTC’deki yüksek din eğitimi gören öğrencilerin üniversite yaşamına uyumları ile algıladıkları stres düzeyleri arasındaki ilişki ne düzeydedir?
5. KKTC’deki yüksek din eğitimi gören öğrencilerin üniversite yaşamına uyumlarını etkileyen faktörler nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Araştırma karma araştırma modeli ile yapılmıştır. Nitel ve nicel araştırma yöntemleri arasında bir köprü kurulmasına yardımcı olduğu düşünülen karma yöntem araştırmaları, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nitel ve nicel yöntemi birleştirmesi olarak tanımlanır.²² Buna göre mevcut araştırma sürecinde KKTC’deki yüksek din eğitimi veren fakültelerde okuyan öğrencilerin üniversite yaşamına uyum ve algıladıkları stres düzeyleri ile bunları etkileyen faktörleri belirlemek için, nicel ve nitel verilerin toplanması amacıyla üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Tüm veriler, bir kez olmak şartıyla eş zamanlı olarak toplanmıştır. Bu nedenle mevcut araştırma, karma yöntem araştırma tasarımları içerisinde yer alan birleştirme (çeşitleme) deseni türünden bir araştırmadır.²³

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim yılında KKTC’de yüksek din eğitimi veren iki fakültenin öğrencileri oluşturmaktadır. YDÜİLAF ve KİSBÜDİF’te okuyan toplam öğrenci sayısı 659 olup, bu öğrencilerin 264’ü araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem grubunun evreni temsil gücünü hesaplamada 0,95 güven düzeyi ve 0,05 sapma miktarı olarak kabul edilmiştir. Yapılan işlem sonucunda

²² John W. Creswell, *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*, çev. Mustafa Sözbilir (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019), 2.

²³ Creswell, *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*, 36.

bu çalışmanın 659 birimlik olan evreni temsil edecek olan minimum örneklem sayısı 243 olarak hesaplanmıştır.²⁴ Elde edilen bu sonuca göre araştırmadaki 264 birimden oluşan örneklemin, çalışma evrenini temsil gücü için yeterli olduğu söylenebilir. Araştırma örneklemini basit seçkisiz yöntemle seçilmiştir.

Katılımcıların görüşlerinin çok farklı açılardan analiz edilebilmesi için araştırmada demografik özellikler geniş tutulmuştur. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında, kız öğrenciler (N=104, %39,4) erkek öğrenciler ise (N=160, %60,6) şeklindedir. Katılımcıların çoğunluğunun erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir. Bu sonuç her iki fakültedeki öğrenci sayılarıyla uyumludur. Ancak son yıllarda kız öğrencilerin ilahiyat/dini/İslami ilimler fakültelerini erkeklerden daha fazla tercih ettiklerine ilişkin YÖK'ün istatistiki verileriyle²⁵ ve bu alanda son yıllarda yapılan çalışmalarda ortaya çıkan daha çok kız öğrencinin varlığı sonucuyla örtüşmemektedir.²⁶ Bunun sebebi olarak KKTC'nin yurtdışı olması sebebiyle erkek öğrenciler ve aileleri tarafından daha çok tercih ettiği söylenebilir.

Sınıf seviyelerine göre katılımcıların dağılımları, Hazırlık sınıfı (N=97, %36,7), 1.sınıf (N=46, %17,5), 2.sınıf (N=59, %22,3) ve 4.sınıf (N=62, %23,5) şeklindedir. Her iki okulda da 2017-2018 eğitim yılından itibaren hazırlık sınıfı uygulamasına geçildiğinden 2019-2020 eğitim yılında üçüncü sınıf öğrencisi bulunmamaktadır. Katılımcıların geldikleri bölgelere göre dağılımları, KKTC (N=22, %8,3), Akdeniz (N=53, %20,1), Doğu Anadolu (N=15, %5,7), Ege (N=21, %8,0), Güneydoğu Anadolu (N=65, %24,6), İç Anadolu (N=29, %11,0), Karadeniz (N=21, %8,0), Marmara (N=38, %14,3) şeklindedir.

Mezun oldukları liselere göre katılımcıların dağılımları, Anadolu Lisesi (N=41, %15,5), İmam Hatip Lisesi (İHL) (N=195, %73,9), Meslek Lisesi (N=17, %6,4) ve Diğer (N=11, %4,2) şeklindedir. Katılımcıların çoğunluğunun İHL mezunu olduğu görülmektedir. Bu sonuç fakülte istatistikleriyle örtüşse de son yıllarda yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar bulunmaktadır. İlahiyat fakültesi öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada “*ilahiyat fakültelerine İHL dışından gelen öğrenci sayısında son yıllarda önemli bir artış*” olduğu ifade edilmektedir.²⁷ Bu değişim henüz KKTC'de yaşanmamıştır. Katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında, düşük (N=111, %42,0), orta (N=95, %36,0) ve yüksek (N=58, %22,0) şeklindedir. Katılımcılar çoğunlukla ailelerini düşük ve orta düzey gelir grubunda değerlendirmektedir-

²⁴ Şener Büyüköztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2019), 98.

²⁵ Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), “İstatistikler” (Erişim 08 Mart 2020).

²⁶ İlyas Erpay, “Öğrencilerin İlahiyat Fakültesine Yönelik Görüşleri”, *Amasya İlahiyat Dergisi* 13 (2019), 434.

²⁷ M. Ali Kirman - Rıdvan Demir, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği”, *Antakiyat* 1/1 (2018), 4.

ler. İlahiyat öğrencilerine yönelik önceki çalışmalarda da benzer sonuçlar görülmektedir.²⁸

2.3. Veri Toplama Araçları

Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği: Ölçek, öğrencilerin lise eğitimlerinden sonra üniversite eğitimine ve ortamına uyumlarını belirlemek amacıyla Aslan tarafından 2015 yılında geliştirilmiştir. 60 maddeden oluşan ölçek beşli Likert tipi bir ölçektir. “*Kişisel Uyum, Akademik Uyum ve Sosyal Uyum*” olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayısı sırasıyla 0,92, 0,89, 0,93’dür. Testin tekrarı katsayıları ise 0,82, 0,61, 0,84 olarak bulunmuştur. Ölçeğin her bir boyutu 20 maddeden oluşmakta olup, yüksek puan değeri katılımcının uyumunun da yüksek olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgular ölçeğin üniversite öğrencilerinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.²⁹

Algılanan Stres Ölçeği: Cohen, Kamarck ve Mermelstein tarafından 1983 yılında geliştirilen, 2013 yılında Eskin ve arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. Beşli Likert tipi olan ölçek “*Stres/Rahatsızlık Algısı ve Yetersiz Özyeterlik Algısı*” olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayısı sırasıyla 0,76, 0,81’dir. Ölçeğin her bir boyutu 7 maddeden oluşmakta olup, düşük puan değeri katılımcının stres algısının da düşük olduğunu ifade etmektedir. Testin tekrarı katsayıları ise 0,84 ve 0,82 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre ölçek, insanların stres algılarını ölçmede güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olarak kullanılabilir.³⁰

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Açık uçlu üç sorunun yer aldığı yarı yapılandırılmış görüşme formu, alanında uzman iki öğretim üyesinin görüşü alınarak hazırlanmıştır. Görüşme formundaki sorular şu şekildedir:

1. Sizin ve/veya arkadaşlarınızın fakültede/üniversitede/KKTC’de yaşadığı sorunları açıklar mısınız?
2. KKTC/üniversite/fakülteye uyum sağlamanızı kolaylaştıran unsurlar nelerdir? Varsa örneklerle açıklar mısınız?
3. Üniversite hayatınızda herhangi bir sorun yaşadığınızda çözümü için nasıl bir yol izlersiniz?

²⁸ Erpay, “Öğrencilerin İlahiyat Fakültesine Yönelik Görüşleri”, 469; Recep Uçar, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)”, *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (2017), 122.

²⁹ Sevdâ Aslan, “Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği’nin Geliştirilmesi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 30/4 (2015), 141.

³⁰ Mehmet Eskin vd., “Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlik ve Geçerlik Analizi”, *New/Yeni Symposium Journal* 51/3 (Ekim 2013), 139.

2.4 Verilerin Toplanması

Veriler 2020 yılında KKTC'deki yüksek din eğitimi veren iki fakülte öğrencilerinden elde edilmiştir. Araştırma, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 16.01.2020 tarihli izninin ardından kurum yöneticileri ile işbirliği yapılarak uygulanmıştır. Kurum yöneticilerinden alınan izin ile ölçek katılımcılara birebir görüşme yoluyla dağıtılmış, yazılı izin ve onayları alındıktan sonra uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

İstatistiksel analiz için SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Öğrencilerin uyum stres düzeylerinin tespit edilmesinde aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır. Tüm alt problemlerin özellikleriyle uyumlu istatistiksel analizler uygulanmıştır. Ölçeklerde kullanılan 5'li Likert Ölçeği, 1'den 5'e kadar olan değerlendirme ölçeği olduğundan beş eşit parçaya bölünerek her seçeneğe karşılık gelen puan aralığı belirlenmiştir. Buna göre; $\bar{X}=1,00-1,79$ arası "çok düşük", $\bar{X}=1,80-2,59$ arası "düşük", $\bar{X}=2,60-3,39$ arası "orta", $\bar{X}=3,40-4,19$ arası "yüksek" ve $\bar{X}=4,20-5,00$ arası "çok yüksek" olarak değerlendirilmiştir.

Grup sayısı iki olan demografik faktörler arasındaki farklılıkları tespit etmek amacıyla t testi kullanılmıştır. Grup sayısı ikiden çok demografik faktörler için ise ilk aşamada homojen dağılıp dağılmadıklarını belirlemek amacıyla Levene testi kullanılmıştır. Ardından Anova testi kullanılarak gruplar arasında farklılığın 0,05 anlamlılık seviyesinde olup olmadığı incelenmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için ise LSD testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi ölçmek için korelasyon yapılmıştır.

Araştırmadaki verilerin analiz işlemine geçilmeden önce ölçeklerin güvenilirlik ve normallik değerlerine bakılmıştır. Üniversiteye uyum ölçeğinin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayısı sırasıyla 0,92, 0,93, 0,90 ve madde toplam korelasyonları ise 0,35-0,73 arasındadır. Algılanan stres ölçeğinin alt boyutlarının Cronbach Alfa katsayısı sırasıyla 0,77, 0,77 ve madde toplam korelasyonları ise 0,30-0,60 arasındadır. Ölçeklerin Kolmogorov-Smirnov normallik test sonuçlarına bakıldığında tüm faktörlerin normal dağılım gösterdiği ($p>0,05$), çarpıklık-basıklık değeri olan Skewness ve Kurtosis puanlarının da $-1,5<X<+1,5$ aralığında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar her iki ölçeğin araştırmada geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.³¹

³¹ Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Kitabı* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2020), 183.

3. BULGULAR

3.1. Nicel Bulgular

Öğrencilerin üniversite yaşamına uyum düzeylerini ve algıladıkları stres durumlarını belirlemek için yapılan analiz sonuçları tablolar halinde gösterilmektedir. Öncelikle öğrencilerin ölçeklere verdikleri toplam puanlar değerlendirilmiş, ardından demografik değişkenlere göre gruplar arasındaki anlamlı farklılıkların olup olmadığı tespit edilmiştir.

3.1.1. Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum ve Stres Düzeyleri

Öğrencilerin üniversite yaşamına uyum ve algıladıkları stres düzeyleri Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1. Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum ve Stres Düzeyleri

Ölçek	Faktör	N	Min.	Max.	$\bar{X}$	SD	Değer
Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği	Kişisel Uyum	26	1,20	5,00	3,50	0,799	Yüksek
	Akademik Uyum	26	1,20	5,00	3,82	0,724	Yüksek
	Sosyal Uyum	26	1,40	5,00	4,04	0,629	Yüksek
Algılanan Stres Ölçeği	Stres/Rahatsızlık	26	1,00	5,00	2,56	0,628	Düşük
	Yetersiz Özyeterlik	26	1,00	5,00	2,59	0,593	Düşük

Tablo 1’deki sonuçlara göre öğrenciler, üniversite yaşamına uyum ölçeğinin faktörlerine sırasıyla $\bar{X}=3,50$; $\bar{X}=3,82$; $\bar{X}=4,04$ puan vermişlerdir. Öğrencilerin tüm faktörler açısından yüksek bir uyum düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Algılanan stres ölçeğine bakıldığında sırasıyla $\bar{X}=2,56$; $\bar{X}=2,59$ puan vermişlerdir. Öğrencilerin her iki faktör açısından da düşük bir stres algısına sahip oldukları görülmektedir. İki sonuç beraber değerlendirildiğinde öğrencilerin uyumlarının yüksek, stres düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın nitel bölümünde uyum ve stres kaynakları araştırılacak olsa da bu sonuç, önceki araştırmalara bakılarak, katılımcıların çoğunluğunun İHL mezunu olması, din eğitimini sevmeleri ve fakültelerine bağlılıkları ile açıklanabilir. Literatürde İlahiyat ortamına en iyi adapte olan öğrenci kitlesinin, büyük ölçüde fakülteyle benzerlik arz eden bir ortamdan gelen İHL mezunu öğrenciler olduğu³² ve öğrencilerin okula bağlılıklarının, akademik ve sosyal uyumun yordayıcısı olduğu ifade edilmektedir.³³

³² Cemil Osmanoğlu, “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi ve Kurumsal Yabancılaşma: İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 44 (2017), 252.

³³ Bülbül – Acar Güvendir, “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”, 411.

3.1.2. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum ve Stres Düzeyleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeyleri Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Uyum ve Stres Düzeyleri

Ölçek	Faktör	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SD	t	P
Üniversiteye Uyum Ölçeği	Kişisel Uyum	Kız	104	3,67	0,829	2,734	0,007*
		Erkek	160	3,39	0,764		
	Akademik Uyum	Kız	104	3,94	0,653	2,116	0,035*
		Erkek	160	3,74	0,759		
	Sosyal Uyum	Kız	104	4,15	0,572	2,336	0,020*
		Erkek	160	3,96	0,655		
Algılanan Stres Ölçeği	Stres/Rahatsızlık Algısı	Kız	104	2,45	0,616	-2,230	0,027*
		Erkek	160	2,63	0,628		
	Yetersiz Özyeterlik Algısı	Kız	104	2,56	0,506	-1,373	0,171
		Erkek	160	2,66	0,644		

P<0,05

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin üniversiteye uyum düzeyleri analiz edildiğinde ölçeğin tüm faktörlerde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılık her üç boyutta da kız öğrencilerin lehinedir. Kişisel uyum faktöründe kız öğrenciler $\bar{X}=3,67$, erkek öğrenciler $\bar{X}=3,39$; akademik uyum faktöründe kız öğrenciler $\bar{X}=3,94$, erkek öğrenciler $\bar{X}=3,74$; sosyal uyum faktöründe ise kız öğrenciler $\bar{X}=4,15$, erkek öğrenciler $\bar{X}=3,96$ puan vermişlerdir. Bunun sebebi, kız öğrencilerin iletişim kanallarını daha fazla kullanmalarının bir sonucu olarak daha fazla akran ve yetişkin desteğine sahip olmalarının uyum düzeylerini arttırması olabilir. Geçmiş araştırmalarda da kız öğrencilerin akademik uyumlarının³⁴ ve genel uyum düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ifade edilmektedir.³⁵

Öğrencilerin stres algıları analiz edildiğinde ise ölçeğin stres/rahatsızlık algısı faktöründe erkekler lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin stres/rahatsızlık algıları $\bar{X}=2,45$ puan iken, kız öğrencilerin stres/rahatsızlık algıları $\bar{X}=2,63$ puan ile erkeklerden daha yüksek durumdadır. Gruplar arasında yetersiz özyeterlik faktöründe ise anlamlı düzeyde bir farklılık

³⁴ Fatma Çalışandemir – Hülya Şahin Baltacı, “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Üniversiteye Uyum Düzeylerinin Yordayıcıları Olarak Yaşam Doyumu ve Genel Öz-Yeterlik”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 44 (21 Aralık 2017), 239.

³⁵ Sevinç - Şener Kılınç, “Güvenli Bağlanma Düzeyi”, 315; Bülbül – Acar Güvendir, “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”, 409.

bulunmamaktadır. Uyum düzeyleri yüksek olmasına rağmen kız öğrencilerin stres algılarının erkeklere göre daha yüksek olmasının sebebi, kız öğrencilerin daha duygusal olmaları ile açıklanabilir. Kız öğrencilerin stres düzeylerinin daha yüksek olduğu geçmiş araştırmalarda da ortaya konulmuştur.³⁶ Benzer bir sonuca ulaşılan bir araştırmada, kadınların daha fazla stres yaşamalarından ziyade daha fazla stres belirtisi bildirmesi, erkeklerin ise bu durumu açıklamaktan kaçınması olarak yorumlanmıştır.³⁷

3.1.3. Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum ve Stres Düzeyleri

Öğrencilerin sınıflarına göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeyleri Tablo 3'de sunulmuştur:

Tablo 3. Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Uyum ve Stres Düzeyleri

Faktör	Levene	P	Anova	P	Farklılık Olan Sınıflar
Kişisel Uyum	0,206	0,892	4,353	0,005*	1 < Hazırlık, 2, 4
Akademik Uyum	2,268	0,081	4,083	0,007*	Hazırlık > 4
Sosyal Uyum	1,869	0,135	0,643	0,588	Yok
Stres/Rahatsızlık	0,731	0,535	0,872	0,456	Yok
Yetersiz Özyeterlik	0,713	0,545	2,221	0,086	Yok

P<0,05

Öğrencilerin sınıflarına göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeylerinin değişip değişmediğini ölçmek için öncelikle Levene testi yapılmış ve grupların homojen dağıldığı görülmüştür. Daha sonra yapılan Anova testinde ölçeğin kişisel uyum (F: 4,353; P<0,05) ve akademik uyum (F: 4,083; P< 0,05) faktörlerinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer faktörde ve algılanan stres ölçeğinde ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan LSD testi sonucuna göre kişisel uyum faktöründe 1.sınıf öğrencilerinin diğer tüm sınıflardan daha düşük bir uyum düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu faktöre $\bar{X}=2,91$ puan veren 1.sınıf öğrencilerinin uyum düzeyi orta düzeydedir. Hazırlık sınıfı öğrencileri $\bar{X}=3,60$; 2.sınıf öğrencileri $\bar{X}=3,44$ ve 4.sınıf öğrencileri ise $\bar{X}=3,56$ puan vermişlerdir.

³⁶ Mustafa Savcı - Ferda Aysan, "Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Stres Düzeyi ile Stresle İle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki", *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 3 (2014), 49.

³⁷ Metin Ocak - Murat Güler, "A Tipi Kişilik ve Başa Çıkma Yöntemlerinin Stresle İlişkisi: Türk ve Bosnalı Öğrenciler Arasında Karşılaştırmalı Bir Araştırma", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/8 (2013), 144.

1.sınıf öğrencilerinin uyum düzeylerinin diğer tüm sınıflardan düşük olmasının sebebi, birinci sınıfa gelindiğinde Hadis, İslam Tarihi gibi derslerin Arapça olarak işlenmeye başlamasıyla eğitimin %30 oranında Arapça olmasının, öğrencilerin uyum düzeylerini düşürmesi ile açıklanabilir. İlahiyat Fakültesi Arapça hazırlık sınıfı öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada, öğrencilerin yarıya yakınının yabancı dil öğrenme kaygısı yaşadığı ve bu durumun başarmak için gerekli olan güven duygusunu zedelediği ifade edilmiştir.³⁸ Ancak bu çalışmada 1.sınıfta yaşadıkları bu durumun geçici olduğu ve ilerleyen sınıflarda uyum düzeylerinin yeniden hazırlık sınıfındaki düzeye yükseldiği görülmektedir.

Akademik uyum faktöründe ise hazırlık sınıfı öğrencileri verdikleri $\bar{X}=3,99$ puanla, aynı faktöre $\bar{X}=3,63$ puan veren 4. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bir uyum düzeyine sahiptir. Bunun sebebi, çoğunluğu İHL mezunu olan hazırlık sınıfındaki öğrencilerin sadece Arapça dil eğitimini nispeten kolay olarak algılaması ve 4.sınıf öğrencilerinin ise mezuniyet sonrası için yaşadıkları kaygı ile açıklanabilir. Bunu destekleyen bulgular olarak, bir çalışmada üniversite öncesi iyi bir eğitim aldığını düşünen öğrencilerin akademik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu,³⁹ başka bir çalışmada dördüncü sınıflar içerisinde aldığı İlahiyat eğitiminden memnun olmayanların sebep olarak, kendilerini yeteri kadar yetiştirilmiş olarak görmemeleri ifade edilmektedir.⁴⁰

3.1.4. Geldikleri Bölgelere Göre Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum ve Stres Düzeyleri

Öğrencilerin geldikleri bölgelere göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeyleri Tablo 4’de sunulmuştur:

Tablo 4. Geldikleri Bölgelere Göre Öğrencilerin Uyum ve Stres Düzeyleri

Faktör	Levene	P	Anova	P	Farklılık
Kişisel Uyum	0,977	0,449	0,887	0,517	Yok
Akademik Uyum	1,955	0,062	0,765	0,617	Yok
Sosyal Uyum	0,614	0,745	0,158	0,993	Yok
Stres/Rahatsızlık	0,569	0,780	0,404	0,899	Yok
Yetersiz Özyeterlik	1,234	0,285	0,818	0,573	Yok

³⁸ Adem Korukçu - Yusuf Acuner, “İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Yabancı Dil Yetkinlik Beklentisi ve Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı -Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği-”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (2012), 207.

³⁹ Bülbül – Acar Güvendir, “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”, 408.

⁴⁰ Erpay, “Öğrencilerin İlahiyat Fakültesine Yönelik Görüşleri”, 462.

Öğrencilerin geldikleri bölgelere göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeylerinin değişip değişmediğini ölçmek için yapılan Anova testinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre öğrencilerin KKTC’den veya Türkiye’nin farklı bölgelerinden gelmiş olmalarının üniversiteye uyumlarında bir değişikliğe yol açmadığı söylenebilir. Türkiye’nin farklı bölgelerinden gelen öğrencilerin arasında ve özellikle Türkiye’den gelen öğrencilerle Kıbrıslı öğrenciler arasında uyum konusunda bir farklılık olmaması, Türkiye ile Kıbrıs arasındaki din, dil ve kültür birliğinin bir yansıması olarak görülebilir. Çünkü KKTC’de öğrenim gören öğrencilerle yapılan başka bir çalışmada; Türkiye’den gelen öğrencilerin başka ülkelere gelen öğrencilere göre daha az stres yaşadıkları, ayrıca yerel kültürdeki benzerlikler sebebiyle Kıbrıslı öğrencilerle Türkiye’den gelen öğrencilerin arasında stres düzeyi açısından bir farklılık olmadığı ifade edilmektedir.⁴¹

3.1.5. Mezun Oldukları Liselere Göre Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum ve Stres Düzeyleri

Öğrencilerin mezun oldukları liselere göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeyleri Tablo 5’de sunulmuştur:

Tablo 5. Mezun Oldukları Liselere Göre Öğrencilerin Uyum ve Stres Düzeyleri

Faktör	Levene	P	Anova	P	Farklılık
Kişisel Uyum	1,180	0,318	0,328	0,805	Yok
Akademik Uyum	1,074	0,361	2,017	0,112	Yok
Sosyal Uyum	0,824	0,482	0,425	0,735	Yok
Stres/Rahatsızlık	0,799	0,495	0,948	0,418	Yok
Yetersiz Özyeterlik	1,270	0,285	0,865	0,460	Yok

Öğrencilerin mezun oldukları liselere göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeylerinin değişip değişmediğini ölçmek için yapılan Anova testinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre Anadolu Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Meslek Lisesi ve diğer liselerden mezun olma durumlarının öğrencilerin üniversiteye uyumlarında bir değişikliğe yol açmadığı söylenebilir.

3.1.6. Gelir Seviyesine Göre Öğrencilerin Üniversite Yaşamına Uyum ve Stres Düzeyleri

Öğrencilerin gelir seviyesine göre üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeyleri Tablo 6’de sunulmuştur:

⁴¹ Akanlotu - Ertan, “An Assessment of Perceived Stress Sources Among University Students”, 43.

Tablo 6. Gelir Seviyesine Göre Öğrencilerin Uyum ve Stres Düzeyleri

Faktör	Levene	P	Anova	P	Farklılık
Kişisel Uyum	0,671	0,790	1,114	0,344	Yok
Akademik Uyum	0,962	0,490	0,541	0,915	Yok
Sosyal Uyum	1,093	0,366	0,607	0,868	Yok
Stres/Rahatsızlık	0,865	0,591	0,670	0,813	Yok
Yetersiz Özyeterlik	1,402	0,159	0,461	0,957	Yok

Gelir seviyelerine göre öğrencilerin üniversiteye uyum ve algıladıkları stres düzeylerinin değişip değişmediğini ölçmek için yapılan Anova testinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre gelir seviyesindeki farklılığın öğrencilerin üniversiteye uyumlarında bir değişikliğe yol açmadığı söylenebilir. Aşçı da benzer sonuca ulaşarak gelir düzeyinin stres durumunu etkilemediğini ifade etmektedir.⁴² Bu çalışmada çoğunluğu oluşturan düşük ve orta düzey gelir grubunun, stres durumu karşısında kaçınma stilini daha fazla kullandıkları literatürde belirtilmektedir.⁴³

3.1.7. Öğrencilerin Üniversiteye Uyumları ile Algıladıkları Stres Düzeyleri Arasındaki İlişki

Öğrencilerin üniversiteye uyumları ile algıladıkları stres düzeyleri arasında ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizine ait bulgular Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7. Üniversiteye Uyum ve Stres Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon

		Kişisel Uyum	Akademik Uyum	Sosyal Uyum	Stres Algısı	Yetersiz Özyeterlik
Kişisel Uyum	Pearson Correlation	1	0,458**	0,534**	-0,176**	-0,324**
	Sig. (2-tailed)		0,000	0,000	0,004	0,000
Akademik Uyum	Pearson Correlation	0,458**	1	0,514**	-0,034	-0,427**
	Sig. (2-tailed)	0,000		0,000	0,578	0,000
Sosyal Uyum	Pearson Correlation	0,534**	,514**	1	-0,032	-0,293**

⁴² Aşçı vd., “Üniversite Öğrencilerinde Stres Nedenlerinin ve Stresle Başa Çıkma Biçimlerinin Belirlenmesi”, 226.

⁴³ Savcı - Aysan, “Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Stres Düzeyi”, 51.

	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,603	0,000	
Stres/	Pearson	-0,176**	-0,034	-0,032	1	0,065
Rahatsızlık	Correlation					
Algısı	Sig. (2-tailed)	0,004	0,578	0,603		0,296
Yetersiz	Pearson	-0,324**	-0,427**	-0,293**	0,065	1
ÖzYeterlik	Correlation					
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000	0,296	

$P < 0,01$

Tablo 7’de verilen korelasyon sonuçlarına göre öğrencilerin üniversiteye uyumları ile algıladıkları stres düzeyleri arasında yüksek düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.⁴⁴ Öğrencilerin stres/rahatsızlık algıları ile kişisel uyum faktörü arasında negatif yönlü güçlü bir ilişki ($r = -0,176$; $P < 0,01$) vardır. Buna göre öğrencilerin stres/rahatsızlık algıları düştükçe uyum düzeylerinin arttığını söylemek mümkündür. Determinasyon katsayısı ($r^2 = 0,03$) dikkate alındığında kişisel uyum faktöründeki toplam değişkenliğin %3’ünün öğrencilerin stres/rahatsızlık algılarından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrencilerin yetersiz özyeterlik algıları ile tüm uyum faktörleri arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında negatif yönlü güçlü bir ilişki ($r = -0,324$, $r = -0,427$, $r = -0,293$; $P < 0,01$) olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin yetersiz özyeterlik algıları düştükçe uyum düzeylerinin arttığını söylemek mümkündür. Determinasyon katsayıları ($r^2 = 0,10$, $r^2 = 0,18$, $r^2 = 0,9$) dikkate alındığında kişisel uyum faktöründeki toplam değişkenliğin %10’unun, akademik uyum faktöründeki toplam değişkenliğin %18’inin ve sosyal uyum faktöründeki toplam değişkenliğin %9’unun öğrencilerin yetersiz özyeterlik algılarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin algıladıkları stres düzeyleri azaldıkça üniversiteye uyumlarının arttığını söylemek mümkündür.

Literatürde bu bulguyu destekleyici sonuçlar bulunmaktadır. Uyum problemlerinin, okulda yaşanan sıkıntıların ve sosyal ilişkilerde yaşanan sorunların öğrenciler üzerinde stres oluşturduğu belirtilmektedir.⁴⁵ Başka bir araştırmada öz yeterliği yüksek olan öğrencilerin üniversiteye uyum sağlama düzeylerinin de yüksek olduğu, kendine güvenen, ne yapacağını bilen bir öğrencinin üniversite yaşamında da

⁴⁴ Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Kitabı*, 34.

⁴⁵ Volkan Demir - Ahmet Demir, “Üniversite Öğrencilerinde Stres Azaltmaya Yönelik Bir Program: Bilinçli Farkındalık”, *Eğitim ve İnsani Değerler Dergisi* 9/17 (2018), 57.

güçlüklerle nasıl başa çıkabileceğini, ortama ve duruma nasıl uyum sağlayabileceğini bileceği ifade edilmektedir.⁴⁶

3.2. Nitel Bulgular

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan üç soruya öğrencilerin verdiği cevaplara göre kodlar oluşturulmuştur. Bulgulara dayanarak üç tema oluşturulmuştur. Ardından hem kod frekansları verilmiş hem de katılımcıların görüşlerinden bazıları sunulmuştur. Öğrencilerin üniversite yaşamına uyum ve stres algılarını etkileyen unsurlar Tablo 8’de sunulmuştur:

Tablo 8. Öğrencilerin Üniversiteye Uyum ve Stres Algılarını Etkileyen Unsurlar

Temalar	Kod	Etki	f
Uyum Sürecini Olumlu Etkileyen ve Stresi Azaltan Unsurlar (+)	Öğretim elemanlarının donanımlı olması		61
	Öğretim elemanlarıyla kolay diyalog kurulabilmesi	Olumlu	54
	KKTC’nin sakin ve huzurlu bir yer olması		21
	Farklı kültür ve ülkelerden öğrencilerin bulunması		13
Uyum Sürecini Olumsuz Etkileyen ve Stres Oluşturan Unsurlar (-)	Hayat pahalılığı		129
	Üniversite otobüslerinin yetersizliği		113
	Yurtların yetersizliği	Olumsuz	74
	Toplu ulaşımın sınırlı olması		65
	Muhacerat işlemlerinin zor/pahalı olması		47
	Sosyal etkinliklerin/sosyal alanların azlığı		32
Arapça anlatılan derslerin zorluğu		18	
Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar Karşısında Başvurdukları Kişi/Yöntemler	Arkadaşları	Olumlu Girişim	58
	Öğretim elemanları		54
	Aileleri		26
	KKTC’deki akrabaları		12
Zaten çözülemediği için başvurmamak.	Umutsuzluk	30	

Öğrencilerin üniversite yaşamına uyum sürecini kolaylaştıran unsurların başında öğretim elemanlarının donanımlı olması gelmektedir. Ayrıca öğretim elemanlarıyla kolay diyalog kurulması, adada güvenlikle ilgili bir problemin yaşanmaması da uyum sürecini olumlu etkileyen unsurlardır. Ö10: “Hocalar çok içten, burası aile gibi.” Ö42: “KKTC’de herkes rahat, kimse kimseye karışmıyor.” Ö104: “Türkiye’nin hassasiyetle iyi eğitimci ve ilahiyatçıları buraya göndermesi çok çok iyi.” Ö119: “Ai-

⁴⁶ Çalışandemir – Şahin Baltacı, “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Üniversiteye Uyum Düzeylerinin Yordayıcıları Olarak Yaşam Doyumu”, 241.

lemizden uzak olduğumuz için hocalarımız ve fakülte personeli bize aile şefkatiyle yaklaşıyor.”

Öğrencilerin KKTC’ye, üniversite yaşamına uyum sürecini olumsuz etkileyen ve stres seviyesini yükselten hususlar sırasıyla; hayat pahalılığı, ulaşım zorluğu ve barınma imkânlarının kısıtlılığıdır. Resmi dairelerdeki bazı zorunlu işlemler de öğrencilerin temel problemleri arasında yer almaktadır. Ö3: “*Üniversite tam burslu ancak dışarıda her şey ateş pahası.*” Ö7: “*Kıbrıs’tayız. Üniversite ve ev dışında bir yere gidemiyoruz. Toplu ulaşım yok.*” Ö11: “*Kampüs içinde devlet yurdu olmaması çok kötü. Hem vakit kaybı hem de maddi sorun.*” Ö87: “*Üniversite otobüsleri çok sıkışık, eski ve klimasız. Çok ilkel şartlarda yaşıyoruz.*” Ö88: “*Hayatın bu kadar pahalı olması beni tutumlu olmaya sevk etti, bu güzel bir şey!*” Literatürde de geçim ve ulaşım gibi temel ihtiyaçların üniversite öğrencilerinin en önemli sorunları olduğu yer almaktadır.⁴⁷

Lise hayatından üniversite hayatına geçiş yapan öğrencilerin daha fazla sosyal ortamlar ve sosyal etkinlikler arayışı ile ilgili beklentilerinin karşılanamayışı stres oluşturan bir diğer unsurdur. Ö48: “*Sosyal etkinlikler, konferans ve seminerler çok az yapılıyor.*” Ö52: “*Bir konuda araştırma yapmak istediğimizde kaynak kitap bulamıyoruz.*” Ö62: “*İlahiyatçılar olarak gidebileceğimiz sosyal yerler yok.*” Ö73: “*Okul dışında kendimizi geliştirebileceğimiz bir vakıf, dernek, kurs yok.*” Ö177: “*Bir üniversite ortamında olduğumu hissedemiyorum, kampüs ortamı yok.*” Öğrencilerin uyum sürecini olumsuz etkileyen eğitim-öğretimle ilgili ortaya çıkan tek unsur “Arapça anlatılan derslerin zor olarak algılanması” olmuştur. Ö57: “*Arapça anlatılan derslerden dolayı anlayamıyoruz. Bu dersleri biz nasıl öğreteceğiz lisede bilemiyorum.*” İlahiyat Fakültesi Arapça hazırlık sınıfı öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada, öğrencilerin dersi zor ya da kolay olarak değerlendirmelerinin yabancı dil öğrenme kaygı düzeylerini etkilediği ifade edilmektedir.⁴⁸ Buna göre yüksek kaygı düzeyinin öğrencinin özgüvenini ve başarısını olumsuz etkilediği sonucu çıkarılabilir.

Araştırmada öğrencilerin yaşadıkları sorunlar karşısında destek istedikleri ilk grup arkadaşları, ikinci grup öğretim elemanları, daha sonra ailelerinin geldiği görülmektedir. Hatırı sayılır sayıdaki bir öğrenci grubu ise sorunlar karşısında çaresiz olduklarını ifade etmektedirler. Literatürde bu bulguyu destekleyen bir veri olarak, öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar karşısında ilk olarak arkadaşlarına başvurdukları ve uyum sürecinde akran desteğinin çok önemli olduğu yer almaktadır.⁴⁹ Ancak

⁴⁷ Donat vd., “Üniversite Öğrencilerinin Sorunları”, 455.

⁴⁸ Korukçu - Acuner, “İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Yabancı Dil Yetkinlik Beklentisi”, 208.

⁴⁹ Sevinç - Şener Kılınç, “Güvenli Bağlanma Düzeyi”, 308.

bu çalışmada önceki çalışmalara göre⁵⁰ farklı çıkan sonuç, destek talebinin arkadaşlardan sonra öğretim elemanlarından yapılıyor olmasıdır.

Bu çalışmada öğretim elemanlarının, öğrenciler için ailelerinden daha öncelikli bir danışma merci oluşunun sebebi olarak, öğrencilerin öğretim elemanlarıyla kolay iletişim kurabilmeleri ve ailelerinden nispeten daha uzakta olmaları söylenebilir. Bu sonuca göre, öğrencilerin kendilerini yalnız ve güvensiz hissetmelerine sebep olabilecek olan ailelerinden uzakta olma durumunu,⁵¹ akran dayanışması ve öğretim elemanlarının desteğiyle gidermeleri üniversiteye uyumlarını kolaylaştırmaktadır. Literatürde öğrencilerin öğretim elemanına yönelik olumlu tutumlar taşımalarının stres faktörlerini azalttığı,⁵² akran ve diğer gruplardan alınan sosyal desteğin stres ve depresyonun negatif yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur.⁵³ İlahiyat öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada da öğrenci ve öğretim elemanları arasındaki güçlü iletişimin, öğrencilerin okula yabancılaşmasını engellediği sonucu ifade edilmektedir.⁵⁴ Koç da çalışmasında öğrencilerin, öğretim elemanlarında görmek istedikleri en önemli niteliklerden birinin, samimiyet ve öğrenciye değer vermek olduğunu ifade etmektedir.⁵⁵

SONUÇ

KKTC'deki yüksek din eğitimi kurumlarında okuyan öğrencilerin üniversiteye uyum ve stres düzeylerinin incelendiği bu araştırma, öğrencilerin üniversiteye uyumlarının yüksek ve algıladıkları stres düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre uyum ve stres düzeyleri incelendiğinde kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha yüksek bir uyum düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu çalışmada erkek öğrencilerin her ne kadar uyum düzeyleri düşük olsa da “*stres/rahatsızlık algısı*” boyutunda kız öğrencilerden daha az stres içinde oldukları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre uyum ve stres düzeylerine bakıldığında 1. sınıf öğrencilerinin diğer tüm sınıflardan daha düşük bir kişisel uyum düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak yaşadıkları bu durumun geçici olduğu ve ilerleyen

⁵⁰ Kirman - Demir, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları”, 12.

⁵¹ Bülbül – Acar Güvendir, “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”, 410.

⁵² Cengiz - Tekin, “Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerde Strese Neden Olan Faktörlerle Derse Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, 206.

⁵³ Yasemin Yavuzer vd., “Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişki: Problem Çözme Becerilerinin Aracılık Etkisi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33/1 (17 Nisan 2017), 249.

⁵⁴ Osmanoğlu, “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi ve Kurumsal Yabancılaşma”, 226.

⁵⁵ Ahmet Koç, “İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri”, *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2003), 59.

sınıflarda uyum düzeylerinin yeniden hazırlık sınıfındaki düzeye geldiği görülmektedir. Ayrıca hazırlık sınıfı öğrencilerinin, 4. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bir akademik uyum düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

İlahiyat/dini ilimler fakültesinde okuyan öğrencilerin Türkiye’den geldikleri bölgelerin, mezun oldukları liselerin ve gelir durumlarının üniversiteye uyum ve stres düzeylerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığı araştırmada ortaya çıkmıştır. Özellikle geldikleri bölgelerin öğrencilerin uyum düzeylerini etkilememiş olması, Türkiye ile Kıbrıs arasındaki din, dil ve kültür birliğinin bir yansıması olarak görülebilir.

Üniversite yaşamına uyum ve algılanan stres arasındaki ilişkinin incelendiği korelasyon sonuçlarına göre, öğrencilerin üniversiteye uyumları ile algıladıkları stres düzeyleri arasında yüksek düzeyde negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre öğrencilerin algıladıkları stres düzeyleri azaldıkça üniversite yaşamına uyumlarının arttığını söylemek mümkündür. Tersinden ifade edilirse, kişisel, sosyal ve akademik olarak üniversite yaşamına uyum problemi yaşayan öğrencilerin stres altında kalacakları, özyeterliliklerine dair inançlarını kaybedecekleri ve başarısız olacaklarına dair güçlü bir duygu içinde bulunacakları söylenebilir.

Araştırmada KKTC’deki ilahiyat/dini ilimler fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin uyum sürecini kolaylaştıran unsurlar olarak “*öğretim elemanlarının donanımlı olması*”, “*öğretim elemanlarıyla kolay diyalog kurulabilmesi*” ve “*KKTC’nin güvenli bir yer olması*” ortaya çıkmıştır. Araştırmanın nitel bölümünde karşılaştıkları sorunlar karşısında öğrencilerin büyük kısmının fakültedeki hocalarına başvurduklarını ifade etmeleri de bunu destekleyen bir diğer sonuçtur. Üniversite yaşamında ailelerinden uzakta olan ve yeni bir çevre kuran öğrencilerin başvurabilecekleri kanalların olması öğrencilerin uyum sürecini kolaylaştırdığı tespit edilmiştir.

KKTC’de yüksek din eğitimi gören öğrencilerin uyum sürecini zorlaştıran unsurların genel olarak eğitim-öğretimin dışındaki faktörler olduğu görülmektedir. KKTC’deki hayat pahalılığı ve burs imkânlarının sınırlı olması öğrencilerin tamamına yakınının temel sorunudur. Bunun yanında gerek şehir içi ulaşımın gerekse üniversiteye ulaşımın zor olması ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Diğer bir sorun olarak, Lefkoşa’da KYK yurtlarının olmaması, öğrencilerin barınma sorunu ile karşı karşıya kalmasına, maddi sıkıntılar yaşamasına sebep olmaktadır. Bu üç temel soruna, muhacerat (öğrenci izni) işlemlerinin 2019 yılından itibaren öğrenciler tarafından yapılıyor olmasının da eklenmiş olduğu görülmektedir. Öğrencilerin eğitim-öğretim ile ilgili karşılaştıkları temel sorun ise birinci sınıftan itibaren Arapça olarak işlenen ilahiyat derslerini anlama konusunda yaşadıkları sıkıntıdır. Bazı öğrenciler Arapça işlenen dersleri anlayamadıklarını, asıl öğrenmeleri gereken içeriği kaçırdıklarını ifade ederek, gelecekte bu dersi öğretirken zorluk yaşayacakları kaygısını taşımaktadırlar.

Bu sonuçlar ışığında şu öneriler getirilebilir:

Öğrencilerin uyum sürecini zorlaştıran bir unsur olan hayat pahalılığının etkisini azaltmak için öğrencilere yönelik burs imkânları arttırılabilir. Barınma, ulaşım ve muhacerat gibi eğitim-öğretim dışı sorunların çözümü için ilgili kurum ve kuruluşlarla daha fazla işbirliği yapılabilir. Psikolog, manevi danışman ve PDR destekli KYK yurtları yapılması acil bir ihtiyaç olarak ifade edilebilir. Öğrencilerin Arapça eğitiminde zorlandıkları göz önünde bulundurularak, yaz döneminde uygulanan yurtdışında yabancı dil eğitim programına daha fazla öğrencinin katılması sağlanabilir. Üniversite yaşamına uyum sürecinde yaşanan sıkıntıların stres oluşturduğu ve öğrencilerde yetersiz özyeterlik algısını arttırdığı göz önünde bulundurularak tüm sınıflara yönelik düzenli seminerler, oryantasyon programları ve etkinlikler arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akınlotu, Olufisayo Tolulope - Ertan, Şenay Sahil. “An Assessment of Perceived Stress Sources Among University Students: European University of Lefke Context”. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 9/1 (2018), 35-48.
- Aras, Ercan - Alver, Birol. “Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *International Journal of Eurasia Social Sciences* 8/30 (2017), 1313-1341.
- Aslan, Sevda. “Üniversite Yaşamına Uyum Ölçeği'nin Geliştirilmesi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 30/4 (2015), 132-145.
- Aşçı, Özlem vd.. “Üniversite Öğrencilerinde Stres Nedenlerinin ve Stresle Başa Çıkma Biçimlerinin Belirlenmesi”. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24 (2015), 213-232.
- Ayhan, Halis. *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1999.
- Behçet, Hasan. *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi (1571-1968)*. Lefkoşa: y.y., 1969.
- Bülbül, Tuncer - Acar Güvendir, Meltem. “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yükseköğretim Yaşamına Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4/1 (15 Nisan 2014), 397-418. <https://doi.org/10.12973/jesr.2014.41.21>
- Büyükköztürk, Şener vd.. *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 27. Basım, 2019. <https://doi.org/10.14527/9789944919289>
- Büyükköztürk, Şener. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 23. Basım, 2020.

- Cengiz, Selim - Tekin, Bilgehan. "Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerde Strese Neden Olan Faktörlerle Derse Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin Araştırılması". *Muhasebe ve Finansman Dergisi* 81 (09 Ocak 2019), 183-212. <https://doi.org/10.25095/mufad.510656>
- Creswell, John W. *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. çev. Mustafa Sözbilir. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2. Basım, 2019. <https://doi.org/10.14527/9786053184720>
- Çalışandemir, Fatma – Baltacı, Hülya Şahin. "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Üniversiteye Uyum Düzeylerinin Yordayıcıları Olarak Yaşam Doyumu ve Genel Öz-Yeterlik". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 44 (21 Aralık 2017), 229-249. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.319821>
- Demir, Volkan - Demir, Ahmet. "Üniversite Öğrencilerinde Stres Azaltmaya Yönelik Bir Program: Bilinçli Farkındalık". *Eğitim ve İnsani Değerler Dergisi* 9/17 (2018), 55-77.
- Doğan, Başak - Eser, Mümin. "Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri: Nazilli MYO Örneği". *Electronic Journal of Vocational Colleges* 3/4 (2013), 29-39.
- Donat, Arzu vd.. "Problems of University Students and Suggestions for Solutions". *Journal of Higher Education and Science* 9/3 (2019), 451-459. <https://doi.org/10.5961/jhes.2019.345>
- Ercay, İlyas. "Öğrencilerin İlahiyat Fakültesine Yönelik Görüşleri". *Amasya İlahiyat Dergisi* 13 (30 Aralık 2019), 423-473. <https://doi.org/10.18498/amailad.547095>
- Eskin, Mehmet vd.. "Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlik Analizi". *New/Yeni Symposium Journal* 51/3 (Ekim 2013), 132-140.
- Ge, Ying vd. "Evaluating Implicit Emotions of Chinese University Students With Different Levels of Social Adjustment: Implicit Measurement Based on the Go/No-Go Association Task". *Psychological Reports* 122/3 (Haziran 2019), 899-915. <https://doi.org/10.1177/0033294118776928>
- Holliman, Andrew J. vd.. "Adaptability: Does Students' Adjustment to University Predict Their Mid-Course Academic Achievement and Satisfaction?". *Journal of Further and Higher Education* 43/10 (26 Kasım 2019), 1444-1455. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2018.1491957>
- Horozcu, Ümit - Güneş, Ahmet Celalettin. "Başkası Merkezli Dışsallık Ölçeği (Bmdö)'nin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması". *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (31 Aralık 2019), 171-202. <https://doi.org/10.32955/neu.ilaf.2019.5.2.01>

- Kirman, M. Ali - Demir, Rıdvan. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği”. *Antakiyat* 1/1 (2018), 1-21.
- KİSBÜDİF, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Dini İlimler Fakültesi, “Fakülte”. Erişim 06 Mart 2020. <https://kisbu.edu.tr/dini-ilimler-fakultesi/>
- KKTC MEB, Mili Eğitim ve Kültür Bakanlığı. “2018-2019 İstatistik Yıllığı”. Erişim 06 Mart 2020. <http://eohd.mebnet.net/sites/default/files/2018-19IstatistikYilligi-022019.pdf>
- Koç, Ahmet. “İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri”. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2003), 25-64.
- Korukçu, Adem - Acuner, Yusuf. “İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Yabancı Dil Yetkinlik Beklentisi ve Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı -Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği-”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (2012), 191-211.
- Nurçin, Volkan. “İngiliz İdaresi’nde Kıbrıs’ta Din Görevlisi Yetiştiren Bir Kurum: İslam İlahiyat Okulu”. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (31 Aralık 2019), 203-238. <https://doi.org/10.32955/neu.ilaf.2019.5.2.02>
- Nurçin, Volkan. “İngiliz İdaresinde Kıbrıs’ta Örgün Din Eğitime Genel Bir Bakış”. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Hakemli Dergisi* 3/1 (2019), 20-32.
- Nurçin, Volkan. “Kıbrıs’ta Din Eğitiminin Dönüşümü ve Türkiye’nin Etkileri”. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Ocak, Metin - Güler, Murat. “A Tipi Kişilik ve Başa Çıkma Yöntemlerinin Stresle İlişkisi: Türk ve Bosnalı Öğrenciler Arasında Karşılaştırmalı Bir Araştırma”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/8 (2013), 135-147.
- Osmanoğlu, Cemil. “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi ve Kurumsal Yabancılaşma: İlahiyat Fakültesi Örneği”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 44 (2017), 197-262.
- Savcı, Mustafa - Aysan, Ferda. “Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Stres Düzeyi ile Stresle İle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki”. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 3 (2014), 44-56.
- Sevinç, Gülşah - Şener Kılınç, Tülin. “Güvenli Bağlanma Düzeyi ve Benlik Kurguları ile Üniversiteye Yeni Başlayan Öğrencilerin Uyumları Arasındaki İlişki”. *Eğitimde Kuram ve Uygulama* 14/3 (01 Ekim 2018), 306-324. <https://doi.org/10.17244/eku.377465>
- Sevinç Tuhanioglu, Seda - Gizir, Cem Ali. “Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyumlarına Katkı Sağlayan Bireysel ve Çevresel Faktörle-

rin İncelenmesi”. *Yükseköğretim Dergisi* 9/3 (2019), 249-262.
<https://doi.org/10.2399/yod.18.041>

Turan, İbrahim - Nazıroğlu, Bayramali. “İlahiyat Fakültesine Yeni Gelen Öğrencilerin Sorun ve Beklentileri: OMÜ İlahiyat Fakültesi Örneği”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/36 (2015), 466-478.

Uçar, Recep. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Alguları (İnönü Üniversitesi Örneği)”. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (2017), 105-178.

Yavuzer, Yasemin vd.. “Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek ile Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişki: Problem Çözme Becerilerinin Aracılık Etkisi”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33/1 (17 Nisan 2017), 242-255. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017027085>

YDÜİLAF, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. “Akademik”. Erişim 06 Mart 2020. <http://ilahiyat.neu.edu.tr/akademik/>

YÖK, Yüksek Öğretim Kurulu. “İstatistikler”. Erişim 08 Mart 2020. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Bu araştırma, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun 16.01.2020 tarihli izni ile uygulanmıştır. / This research was carried out with the permission of Cyprus Social Sciences University Scientific Research Ethics Committee dated 16.01.2020.